

8:de Nationella konferensen om patientsäkerhet Stockholmsmässan i Älvsjö 23-24, Sept. 2014

SEMINARIUM:

Sjukvård på bortaplan, om att skapa säker hemsjukvård

Seminarieledare: Mirjam Ekstedt, Kungliga Tekniska Högskolan

Medverkande:

Karin Corbichley, Ersta Diakoni

Alicja Korszunowa, ASIH Stockholm Södra

Gunnar Carlgren, Linköpings avancerade hemsjukvård

Käte Alrutz, Distansmedicingruppen Västerbotten Läns Landsting

Vården flyttas allt mer ut i människors hem. Förändringen mot att specialiserad vård sker i människors hem ställer höga krav på alla inblandade; den medicinska teknologin påverkar det privata hemmet till en sjukhusliknande miljö, och hemmet blir en arbetsplats till vilken vård och omsorgspersonal har tillträde, inte sällan dygnet runt. Många närstående är under betydande stress och sviktande hälsa, förutom att de belastas av ansvar. Det kan bidra till stress hos alla inblandade och även innebära vissa säkerhetsrisker. Medan patientsäkerhet är ett väl utforskat område inom slutenvård finns det begränsad kunskap om vad säker vård innebär inom hemsjukvården. "Glapp" i vårdkedjan märks oftast vid överlämnande av ansvar och information där många olika specialiteter och vårdgivare är involverade. Detta drabbar personer med komplexa vårdbehov särskilt hårt.

Under detta seminarium tar vi upp några av de frågeställningar som finns kring säker vård i hemmet; vem har ansvaret? Hur hanterar sjukvårdspersonalen patientsäkerhetsrisker i hemmet? Vilka möjligheter finns för framtiden och vad behöver vi utveckla?

ABSTRAKT:

Långsiktiga investeringar i hemsjukvård skapar förutsättningar för säker vård.

Mirjam Ekstedt^{1,2}, RN, PhD & Richard Cook¹, MD

¹ Kungliga Tekniska Högskolan, Teknik och hälsa, ² Palliativt forskningscentrum, Ersta Sköndal Högskola

Ett hållbart sjukvårdssystem kännetecknas av att (människor i) organisationen har förmåga att förutse och upptäcka risker och snabbt kan anpassa sin verksamhet till komplexa situationer på ett för patienten säkert sätt. För att skapa patientsäkerheten i hemsjukvård där många professioner och vårdgivare är involverade behöver vi veta mer om HUR detta går till.

I denna fallstudie identifieras förutsättningar för att skapa säker vård inom specialiserad hemsjukvård (ASIH). Kännetecknen på ett hållbart system visar sig i organisationens förmåga att skapa frihetsgrader för personalen att i skarpt läge prioritera och skraddarsy lösningar. Exempel på organisationens förmåga att hantera olika målkonflikter och balansera sina resurser nära gränsen för säkerhet beskrivs. Studien visar att hållbara sjukvårdssystem bygger på långsiktiga investeringar och systematiskt lärande på olika nivåer i systemet.

Bakgrund och syfte

Hälso- och sjukvården har blivit alltmer komplex och präglas av avancerad teknik och potenta behandlingar. Den medicinska och tekniska utvecklingen har medfört att avancerad vård idag kan ges i hemmen, exempelvis med apparater för syrgasbehandling, dialys, blodtransfusion eller smärtlindring. Det innebär att patienter med en komplex sjukdomsbild, oftast äldre personer med multimorbiditet i allt större grad kan behandlas i hemmet. Den ökade valfriheten och möjligheten att vårdas hemma har ofta idealiserats eftersom den anses öka patienters och närståendes livskvalitet. Men det kan även medföra nya risker. Många vårdgivare och professioner har tillträde till patientens hem och en sammanhållen vårdplan går lätt förlorad. Därför accentueras frågor om hur ledarskap och organisation påverkar patientsäkerhetsarbetet. Även frågor om ansvarsstrukturer, maktförhållanden, samt förekomsten av ett proaktivt förhållningssätt i relation till risker blir aktuella.

Denna studie ingår i ett pågående forskningsprogram som syftar till att få en bättre förståelse för hur risker identifieras och hanteras i vård av patienter med komplex sjukdomsbild, när den utförs i eller nära patientens hem. Vi studerar hur vårdssystemen utformas på ett sätt så att det skapar förutsättningar för yrkesutövarna i "the sharp end" att bedriva en säker vård.

Metod: Denna fallstudie genomfördes vid enheter som bedriver Avancerad Sjukvård i Hemmet (ASIH) inom Stockholms län. Studien är explorativ och vi använder etnografiska metoder för att identifiera centrala processer på individ och organisationsnivå. Vi genomför deltagande observationer med följande tekniker: semistrukturerade observations protokoll, ljudinspelningar, fältanteckningar samt korta individuella intervjuer med nyckelpersoner. Upprepade individuella intervjuer samt fokusgruppsintervjuer genomfrös med patienter, chefer och medlemmar i det multiprofessionella vårdteamet för att fördjupa materialet. Datainsamling och analys sker i iterativa cykler utifrån principer för teorigenererande forskningsmetod som innebär att nya frågor genereras ur dataanalysen som grund för nästa observation/fokusintervju. Transkriberat material från intervjuer och observationer analyseras med kvalitativa forskningsmetoder.

Resultatet beskriver kännetecknen i systemet som bidrar till hållbar och säker vård. Under oförutsedda händelser framkom olika strategier för att förenkla och effektivisera arbetet innanför systemets säkerhetsgränser. Kännetecknen på systemets hållbarhet visas genom organisationers förmåga att skapa frihetsgrader för personalen att i skarpt läge prioritera och skraddarsy lösningar. Exempel på strategier och investeringar på olika nivåer i organisationen framkom. Investeringar, i vissa fall genomförda sedan lång tid tillbaka, utgjorde en grund för förmågan att hantera målkonflikter och snabbt fatta autonoma beslut i akuta situationer.

Slutsatser Ett hållbart sjukvårdssystem skapas genom långsiktiga investeringar på olika nivåer, och ett systematiskt lärande i organisationen. Dessa investeringar kommer till uttryck som frihetsgrader för människor i organisationen att agera effektivt och säkert, när ett system utsätts för ovanlig belastning. Resultaten från studien kan öka kunskapen om förutsättningar för säker vård för patienter med komplexa vårdbehov i sina privata hem.